

Värna konkurrensen mellan bankerna

I finanskrisens spår har bankcheferna blivit högvilt för medierna. Ena dagen pressas Swedbanks vd hårt om bankens soliditet i TV2s Agenda. Andra dagen får samme vd försvara bankens ”övervinster” i TV1s Rapport. Detta kan tyckas motsägelsefullt, men det återspeglar egentligen två problem i banksektorn. På kort sikt har finanskrisen inneburit att upprätthållandet av bankernas soliditet är av kritisk betydelse för förtroendet för bankerna och därför för hela betalningssystemets funktion. På lång sikt finns sedan gammalt ett strukturellt problem med bristande konkurrens i banksektorn.

Dessvärre riskerar lösningen på de kortsiktiga problemen att förvärra de långsiktiga strukturella problemen eftersom finanskrisen tenderar att leda till att de mest drabbade finansinstituten tas över av dem som klarat sig bättre. Det kommer att bli en svår politisk utmaning att hantera finanskrisen på ett sådant sätt att inte konkurrensen i banksektorn ytterligare försämras.

Vi har här ett blygsamt förslag för att öka konkurrensen mellan bankerna: Gör det enklare att flytta lån mellan bankerna.

Det som i dag gör det mycket svårt att flytta t ex bolån mellan bankerna är att man då får betala eventuell ränteskillnadsersättning *plus en ersättning för bankens marginal*. (Högsta tillåtna ersättning är skillnaden mellan lånets ränta och statslåneräntan plus en procent.) Det fungerar på följande sätt: Antag att en låntagare vill flytta ett lån på en miljon med fast ränta i fem år. Om marknadsräntan sjunkit sedan lånet tecknades måste låntagaren förstås betala för värdet av denna ränteskillnad, men dessutom vill banken ha ersättning för sin marginal under löptiden. Denna ersättning måste betalas även om ingen ränteskillnad uppstått, dvs även om marknadsräntorna är oförändrade jämfört med när lånet togs. Hur denna ersättning fastställs varierar, men det handlar typiskt om någon procent. I skrivande stund skulle t ex statliga SBAB ta ungefär 1,3 procent utöver den egentliga ränteskillnaden om en låntagare flyttar ett femårigt lån. Det innebär en extra kostnad på omkring 65 000 för att flytta ett lån om en miljon till annan långgivare. Konsekvensen av detta är att låntagare med någorlunda lång bindningstid sitter fast hos sin bank. Det går att förhandla om räntan första gången lånen läggs upp, men så länge någon del av lånet är bundet går det i praktiken inte att flytta.

Bankens argument för att ta ut sin räntemarginal vid en flytt av lån är att den lånat upp motsvarande belopp med fast ränta. Detta är förstås riktigt, men i praktiken kommer de av banken upplånade pengarna inte att stå överksamma då en kund flyttar sitt lån. I stället kommer pengarna att lånas

ut till någon annan inom en mycket kort tid. Det är sant att den bank vars låntagare flyttat riskerar att få en försämrad matchning mellan löptiden på in och utlåningen, vilket bör ha ett pris. Men bankerna är professionella aktörer när det gäller att hantera ränterisker och att ta ut hela vinstmarginalen av en kund som flyttar ett lån är orimligt.

Det bör gå att fastställa vad som är en rimlig avgift för att flytta bolån mellan bankerna. Detta kunde vara en lämplig uppgift för t ex Finansinspektionen eller Konkurrensverket. En reglering av lånemarknaden i denna riktning skulle öka konkurrensen mellan bankerna, vilket kommer att bli extra viktigt i finanskrisens kölvatten.

Fredrik Andersson och Rikard Forslid